

СВЈАТЈЕЈШИ
ПАТРИЈАРХ СРПСКИ
® П А В Л Е ®
(1914Ћ 2009)

У недељу, 15/2. децембра лета Господњег 2009, упокојио се у Господу Свјатјејши Патријарх Српски ПАВЛЕ (Стојчевић). Рођен на Празник Усековања Св. Јована Крститеља, 11. септембра 1914.г., у селу Кућанци у Славонији (данас Хрватска), и крштен са именом Гојко у локалној Српској Цркви Св. Апостола Петра и Павла (коју су недавно, 1991.г., срушиле оружане снаге Хрватске). Рано је остао без родитеља, те је њега и брата му одгајила тетка Сенка, којој је зато био захвалан свега живота. Нижу гимназију завршио је у Тузли и шесторазредну богословију у Сарајеву (1930-1936). Пред сам Други светски рат завршио је Богословски факултет у Београду (1936-41), студирајући упоредо и медицину (две године, али га је рат прекинуо). На почетку рата (6. април 1941) принудно је избегао из свога родног села у Хрватској (захваћеног Немцима и хрватским Усташама, који су му убили брата Душана) и стигао у Београд, са бројним преживелим од усташког терора Србима избеглицама.

Почетком тог рата, да би се издржавао, радио је као радник на београдским грађевинама, а онда је 1942.г. отишао у манастир Св. Тројице у Овчарско-Кабларској клисури у средишњој Србији. За време окупације сâм Бог га је двапут спасао да не буде убијен од Немачке окупационе војске. Током 1944.г. био је вероучитељ у Бањи Ковиљачи и васпитач за избеглу децу из Босне. Спасевајући једног дечака од дављења у набујалој реци Дрини, прехладио се и тешко разболео, добивши туберкулозу, али ускоро бива чудом Божијим исцељен у манастиру Вујну, где је у знак благодарности Христу изрезбарио један дрвени Крст. Тада је одлучио да се замонаши и тако сав свој живот посвети Господу. Од младости је живео скромно подвижнички, мало је јео и мало спавао, а доста се молио. Подвиг поста, уздржања, девствености и молитве, држао је, у малом и слабашном телу, до краја свог земног живота, увек скроман у јелу и оделу, без било каквог имања, осим нешто књига, као Св. Василије Велики.

По замонашењу у Овчарскокабларском манастиру Благовештењу, кад је од свог духовника Макарија, човека светог живота, добио апостолско име Павле (Благовести 1948), живео је током 1949-1955.г. у монашком братству манастира Раче на Дрини, у којем је тада био о. Јулијан (Кнежевић) и о. Антоније Ђурђевић (иначе заточеник немачког логора Дахау), који је промислом Божјим касније, 1. децембра 1990.г., између тројице кандидата извукао име Павла за будућег Патријарха. Из манастира Раче послан је на постдипломске студије у Атину, где је остао 1955-1957.г., и одатле је ишао на поклоништво Гробу Господњем и Светим Местима. У Атини му је стигла вест да је 29. маја 1957.г. изабран од Св. Архијерејског Сабора СПЦркве за Епископа Рашко-Призренског на Косову и Метоји. Хиротонисан је 24. септембра 1957.г. И до данас у Грчкој и на Атосу причају о његовом скромном монашком животу, кротости и мудрости, као и великом духовном искуству. Касније као Епископ из Призрена је чешће похађо Свету Гору Атонску, водећи на поклоњење и своје свештенство, монаштво и верни народ.

Проживео је тешке 34 Христове године на страдалном Српском Косову и Метохији, иконским древним српским православним областима, страдалим током дугог турског ропства и особито пострадалим у рату 1941-1945.г. од балиста-фашиста Албанаца, и после рата од безбожних комуниста. Но смирени Владика Павле свој архијерејски крст кротко је носио и, колико је могао, апостолски обнављао веру у народу и свете храмове и манастире у тој древној Епархији (која и данас, и поред свих страдања и рушења, има преко хиљаду светиња и светилишта, тј. цркава и манастира, подизаних од 12-20. века). Тада је написао и монографију о манастиру Девичу, и потом учествовао у издању монументалне књиге „*Задужбине Косова – сјоменици и знамења Српског народа*“ (Призрен-Београд, 1987, 880 страна), која документовано сведочи о српском православном карактеру Косова и Метохије.

Живео је у скромном конаку у царском Призрену (био је то турски хан, кога је за српског Епископа откупио руски конзул у Призрену Јастребов, крајем 19. века), која грађевина је недавно спаљена и порушена од Албанаца муслимана, пуних мржње према Србима и Православној Цркви, а које, нажалост,

у злоделима окупирања и рушењу свега српскога и хришћанскога, подржавају и евроамеричке војне силе зване NATO, а у тој подршци сарађује и тзв. „Европска заједница“. За све време епископовања Владика Павле се старао и о Призренској богословији, где је, уз духовни надзор, држао и богословско-

-литургијска и духовно-пастирска предавања.

Дело богословско-духовног и посебно литургијског и пастирског поучавања и изграђивања своје пастве наставио је и као Патријарх у Београду. До сада је изашла десетина његових писаних на ове теме дела, као и његове проповеди, поуке и Архиепископске посланице. Учествовао је као председавајући Синодске комисије у новом преводу на савремени српски језик *Новој Завести* и такође *Службеника*, објављених у званичном издању Светог Синода СПЦ. Уредио је ново издање Србљака (Службе Српских Светитеља) и друге богослужбене књиге. У његово време унети су у Диптихе Светих бројни српски нови Свештенотученици и Новомученици.

Богословски факултет у Београду доделио му је 1988.г. звање почасног доктора богословља, а мало касније му је исто звање доделила и Академија Св. Владимира у Њујорку. Године 1990, априла 24, учествовао је у сведочењу истине о црквено-народном, православном карактеру древне Српске области Косова и Метохије пред америчким Конгресом, и то сведочење је наставио и као Патријарх, када су евроамеричке војне групе NATO-а брутално бомбардовале Србију и Косово и потом насилно умарширале и потом Косово и Метохију предале муслиманским Шиптарима, који су и раније и нарочито од тада насилно прогонили Србе са својих вековних огњишта и из својих Светиња, које још увек скрнавље и руше.

За 44. Поглавара Српске Православне Цркве изабран је на Архиепископском Сабору у Београду 1. децембра 1990.г. и устоличен сутрадан у Београду, а онда и у древној Пећској Патријаршији, где је вековима до данас било седиште Пећских Архиепископа и Патријараха свих Српских и Приморских земаља.

На своме устоличењу нагласио је да је једини „програм“ његовог рада – Јеванђеље Христово, и тога програма се доследно држао. Скоро свакодневно је служио Божанску Литургију, нарочито током несрећног последег рата насталог при распаду Југословенске државе (1991-95), и потом током Шиптарског сецесионистичког устанка и затим безумног NATO-бомбардовања недужне Србије и самог Косова и Метохије (које је трајало 78 дана: од 24. марта до 10. јуна 1999).

Као Патријарх посећивао је неуморно свој страдални православни народ у збеговим и изгнанствима, у боницама и избегличким камповима, обилазећи рањенике и затворенике, и свима је био велика утеха вере и наде. Био је Христов сведок и проповедник човекољубља, мира и љубави. У најтежим данима рата сведочио је и заузимао се за мир и правду, осуђивао свако недело и злочин, а нарочито рушење и скрнављење верских светиња. Свима је свагда говорио и наглашавао: „Будимо људи!“ – и та реч је постала стални додатак његовом имену, тако да су и деца често његово име изговарала заједно: Патријарх Павле – Будимо људи! (Тако се, неколико дана по његовом погребу, појавило ново издање књиге новинара Ј. Јањића, под насловом: „*Будимо људи – живој и реч Патријарха Павла*“; изашла и на француском: *Soyons des homes – vie et paroles du Patriarche Serbe Paul*, 2008).

Свјатјејши Павле, и као јеромонах и као Јерарх, богослужио је увек смирено и дубоко молитвено; певао је ретко музикалним и умилним гласом, не само служећи Св. Литургију, него често певају-

ћи за певницом. Код Срба и уопште у Православном свету, међу Патријарсима, Јерарсима, свештенством, монаштвом, народом, богословима и ученим, културним људима, песницима и уметницима, уживао је дубоко и искрено поштовање. Посетио је све Православне Цркве у свету и примио у посету Православне Патријархе и Поглаваре Цркава, а такође и бројне прелате других вероисповести и религија. Током рата сусретао се, ради престанка рата и постизања мира, са верским и политичким вођама суседних народа и држава.

Искрено и дубоко поштовање своје љубљеном Патријарху Српски народ је изразио нарочито током петодневном поклоњењу његовом у Господу упокојеном телу, које је зрачило тихом златастом бојом, попут ликова Светих Божјих Угодника, у које, тврдо верујемо, Господ је убројао и овог Свога верног Првосвештеника. Током свога двогодишњег боловања Свјатјејши Павле редовно се свакога

дана причешћивао, па је тако, свесно и са моливом на уснама, примио Свете Тајне и последњег јутра на земљи, у Недељу, 15/2. новембра 2009. године, и мирно уснуо у Господу у 10.45 часова.

Тело му је пренето у Саборну цркву у Београду и ту почивало пет дана, а у четвртак 19. новембра отслужено му је свеправославно Опело у храму Светог Саве на Врачару, уз саслужење Цариградског Патријарх г. Вартоломеја, изасланика Руске и осталих Православних Цркава, и свих Јерараха Српске Цркве, многобројног свештенства и монаштва и милионског верујућег народа. Сахрањен је, по своје тестаменту, у манастиру Раковици код Београда, крај гроба Патријарха Димитрија.

Током петодневног свенародног поклоњења упокојеном Патријарху свакодневно су звонила звона по градовима и селима Српске Цркве и служене Божанске Литургије.

®

На Светој Литургији, у понедељак, 16. новембра, у Саборној цркви у Београду, изговорена је ова БЕСЕДА посвећена Блажене памјати Патријарху Павлу:

Јеванђеље је реч живота вечнога. Апостол Јован, Христов љубљени ученик и девственик, видео је, у откривењу на Патмосу, Анђела како носи „Вечно Јеванђеље“ (Откр.14,6). То Вечно Јеванђеље је сâм Син Божији, Господ Христос Богочовек, Који је оваплотивши се постао човек на сву вечност. То је вечна Божја Благовест, блага вест Свете Тројице свету и роду људском, али – у личности Христа, уипостазирана у лицу Јединородног Сина Оваплоћеног, дата нама људима за живот вечни. Сваки човек, као жива икона Христова, јесте словесно Јеванђеље, јер сваки човек је створен за рај и живот вечни.

Архијереј и Свјатајши Патријарх Павле, ученик Христов, био је живо оваплоћено ходеће Јеванђеље, међу нама недостојнима. Куд год се кретао Јеванђеље је носио, Јеванђеље је оваплоћивао, Јеванђеље је исповедао и проповедао. Од рођења носио га је у себи, идући свесрдно за Господом, првим Јеванђелоносцем и Јеванђелодавцем. А онда је добио име Павла, петого Јеванђелисте Христовог. *Павле* значи *мали*, мали растом, но и овај Павле, као и онај, надрастао је и треће Небо.

Мали Павле Стојчевић, из Кућанаца у Славонији, из Призрена и са Косова, из Београда и Србије, са кршевитог Балкана, стигао је јуче на треће Небо. Велика је радост на Небу, и велики плач у Српским земљама и крајевима, од Дунава до мора. Али, овде је то плач проткан радошћу, као што су и први хришћани плачем и радошћу живели и плачем и радошћу испратили Светог Првомученика Стефана. Чудесни спој, несхватљиви. Никаква наука, најмање психологија, или ситне људске логике и логистике, не могу да схвате тајну тужно-радосне истине Јеванђеља, крсно-вакрсног живота Јеванђеља. „Крст носити нама је суђено“, рекао је српски Владика на Цетињу. Али крст води у васкрсење и доноси Васкрсење. А Васкрсења не бива без Крста.

Као и Апостол Павле, и нови Павле Свесрпски и Свеправославни, страдао је од детињства. Страдао је и у ономе и у овоме рату. И у ономе и у овоме рату умало да није био убијен. Господу је служио и у слабом телу, дивном и светлом и светом, како га видимо овде пред нама. Како је рекао један Владика, кад је Свјатјејши пре две године изненада ослабио, кад су га питали: „Хоћеш ли ићи на сахрану Патријарха Павла?“, он је одговорио: „Неће то бити сахрана, биће – пренос моштију!“

Сведоци смо, браћо и сестре и драга децо, пред нама је – оваплоћено Јеванђеље. Пострадало, или боље – одстрадано Јеванђеље од детињства. Страдао је Павле, нарочито на Косову – тридесет три и по Христове године. Гоњен, прогањан, тучен, руган, плуван, понижаван. Никада се није жалио, никад мржњом није одговарао. Али је говорио о достојанству боголиког људскога лика у човеку, о достојанству народа, и да ће само то христолико достојанство ући у Царство Небеско.

Било је тада неких, па и сад их можда има, који говоре да је Павле био „полемохарис“, да је, наводно, хтео рат! А он је на то говорио: „Постоји рат против зла, али се у том рату не треба злом користити. Будимо људи и међу нељудима! Архангел Михаило је повео рат на небу против ђавола (Откр.12,7-10) баш због зла и против зла, да стане између Анђела и ђавола, али се није користио злом против зла“. Мали Павле се усправио да штити свој народ и на Косову и Метохији, и по Српским земљама и крајевима. И верујем да ће нас, и наш народ Православни, од данас на Небу још више штитити, износећи пред Господа своје молитве и страдања, која је лично доживео и својим очима

видео, све патње душевне и телесне које је преживео у животу, нарочито ових година када је био Патријарх Пећски и Београдски и свих Српских и Поморских земаља. Али ће Богу приносити и своје молитве за све људе и сав свет.

Увек је следио Јеванђеље. И био живо ходеће Јеванђеља. Рекао је о. Јустин (Поповић): „Сваки је човек створен за Јеванђеље. И сваки човек носи и сведочи и проповеда Јеванђеље, и пише Јеванђеље, продужује да га пише“. То је оно, додаје отац Јустин, што Јеванђелист Јован, завршавајући своје Јеванђеље, каже: „А има и много тога друго што учини Исус, које кад би се редом пописало, ни у сами свет не би стале написане књиге“ (Јн.21,25). Шта је то? Је ли то хипербола? Не, него у сваком човеку пише се, продужује се Христово бесмртно Јеванђеље. Сваки човек га својим животом, дозволите да кажем, преписују и дописује. Или, нажалост, у себе га помрачује. Једно је Јеванђеље, али су разни зраци светлости и благодати Јеванђеља, јер је оно – полифонична симфоније вечности, полифонични су но и симфонични зраци светлости Јеванђеља Христа Спаса. Патријарх Павле је кроз себе просијавао Јеванђеље, као ретко ко у нашем свету, у нашем простору и времену.

И ово још да кажемо: Патријарх Павле је био сведок и носиоц љубави према свој творевини Божјој. Љубави према свој деци Божијој. Није био самољубац ни сладокусац, није култ тела неговао. Али, није ни презирао тело. Старао се за своје слабашко тело. И нама оставио као пример и аманет: треба поштовати свако створење Божје, па и тело, али не служити му, како је то данас, нажалост. Људи су постали робови тела, јер им је претходно дух поробљен. Свјатејшег Павла дух је био слободан, па је и тело ослобађао. Старао се о њему, јер је и оно творевина Божија. Није тачно да православни мрзе свет и мрзе тело, него знају да може бити греха и зла и у свету и у телу (1Јн.5,19; 2,15-17). А грех и зло је највећа пагуба и пропаст за боголико људско биће. Сваки грех и свака страст, а нарочито самољубље, грамзивост и насиље, себичност и човекомржња, која је човекоубиствена, као у највећег човекоубице ђавола.

Патријарх Павле је волео људе и децу. И био је живо ходајуће дете Божије. У Јеванђељу је Господ нарочито похвалио децу, и рекао: да сви људи буду као деца (Мт.18,2-5). Данас је Павле Дете код Господа свога са својом децом, напаћеном, рањеном, расејаном, али ипак боголиком и христоликом. И данас је он у Сабору духова савршених Праведника на Небу (Јевр.12,22-23).

Блажен њуџ којим данас иде душа њеџова, јер јој се њријреми месџо њокоја. Нек му Господ дадне место вечног покоја. А вечни покој није да негде спава под окриљем анђела, него је то вечно бујање и кључање у вечном извору живота Божијег, то је грејање и радовање на вечном огњишту љубави Свете Тројице. То је „вечно крећуће се стајање, и вечно стајајуће кретање“, како каже Свети Максим Исповедник за стање Светих на Небу. То је живот вечни у Христу Богочовеку – Који је *Земља Живих*. То су потоци живота вечног, који се примећују и осећају код сваког који у Христа живо верује, и који је васкрсао већ овде, а поготову у Царству Небескоме. То је жубор оне воде живе, коју је осећао и доживљавао у себи Свети старац Епископ Игњатије Богоносац, кад је вођен на страдање за Христа у римски Колосеум.

Свјатејши Владико, моли се Господу Човекољупцу за сву децу Твоју, за Косово и Метохију, за Србију, Славонију, Јадовно, за Пећ и Дечане и Грачаницу. За сву васељену и сав свет. Имај нас у молитвама својим Богу угодним, као што си нас имао и у овом животу. Моли се за нас све, а нарочито за народ овај, који Ти је овако остао веран, и остао веран Јеванђељу – веран Христу Богу и Спасу Твоме и нашем. Њему слава и хвала у векове.

А Теби *вечан сѝомен*, код Господа, и свих нас – у Цркви Бога Живога.

+ *Еѝиској Аѝанасије*, умировљени Херцеговачки